

100 години
Седмица на гората

100 години
Висше лесовъдско образование

120 години
Организирана борба с ерозията в България

изд. Белмекен
Истор. ЮМУСЧИЕВ

Българска

ISSN 1312-7055

Издание
на Съюза
на лесовъдите
в България

ГОРА

Брой 1 (100), год. XXI, февруари 2025 г., София 1303, ул. "Антим I" №17

www.bulgarian-foresters.org

e-mail: bggora@abv.bg

НЕКА СПАЗИМ ТРАДИЦИЯТА И ПРЕЗ НОВАТА ГОДИНА

Уважаеми колеги, членове на СЛБ, уважаеми колеги лесовъди, уважаеми приятели на нашата професия, за ръководството на СЛБ е голяма чест и удоволствие да Ви поздравя с Новата година! Нека 2025 г. да е изпълнена с пожелания за здраве, много радостни и щастливи мигове в семействата, които да изпълват с увереност делничните дни и да ни позволяват да изпълняваме с гордост професионалния си дълг за опазване и умножаване на зеленото богатство на България!

Нека помним уроците и предизвикателствата, с които трябваше да се справим през отминалата 2024 г., за да е по-успешна нашата дейност през настоящата година! Нека в разбирателство и взаимопомощ с всички заинтересовани страни - като стопани на горското богатство - да предаваме на поколенията нашата любов към природата и горите на България, която сме наследили от нашите предшественици!

Годината, която посрещнахме, идва с много събития, в които Съюзът на лесовъдите в България ще участва активно.

Предстои ни отбелязването на 100 години от основаването на висшето лесовъдско образование в България. Началото му е поставено в Софийския университет, където е започнало обучение по агрономство, лесовъдство и ветеринарна медицина, като по-късно тези специалности са обособени в самостоятелни висши училища, за да се съберат отново и да продължат развитието си в Лесотехническия университет.

Тази година лесовъдската колегия ще отбележи и 120-годишнината на една от най-величавите епопеи в нашата горска история - организираната от държавата борба с ерозията в горския фонд.

Ще честваме с гордост и признание към предшествениците един век от първото провеждане на Празника на залесяването, който прераснал в Седмицата на гората, съхранена и пренесена през годините в труда, традициите и сърцата на поколения лесовъди.

През април 2025 г. традиционно с отбелязване на професионалния празник на лесовъдската колегия ще се проведе и официалното връчване на призовете „Лесовъд на годината“ за 2024 г., „За цялостен лесовъдски принос“ и „За значителен принос за популяризиране и повишаване на имиджа на лесовъдската професия“.

В тази връзка напомним на председателите на регионални съвети на СЛБ, на колегите от дружествата на СЛБ в цялата страна, мотивирано, съгласно критериите, да се номинират по един кандидат за всеки приз от системата на ИАГ, нейните териториални поделения и регионални звена, ДГП и дружествата в териториалните поделения ДГС и ДЛС. Регионалните съвети на СЛБ да обобщат предложенията и да предложат със свое решение кандидатури за призовете, най-късно до 21.03.2027 г. Нека независимо от критиките, които понася горската система, да определим достойни носители на призовете.

Бихме желали не само в нашия вестник „Българска гора“, но и в другите медии нашите колеги да имат адекватно място и поле за представяне на постиженията на лесовъдската професия, възприемана от болшинството като кауза. Защото тази професия защитава високи духовни ценности и разбиране за чест, морал, етика и достойнство в служба на националното горско богатство на България не само за сегашното, но и за бъдещите поколения.

Нека да е честита и успешна Новата 2025 година!

Бялата акация - познат и непознат вид

На стр. 3

Отново за проблемите на полезащитни горски пояси

На стр. 5

История, традиции и природа - за хората

На стр. 8

20 години вестник „Българска гора“

На 1 април 2005 г. излиза първият брой на в. „Българска гора“, чийто издател е Съюзът на лесовъдите в България. С него се възстановява традицията съюзната организация да има свой печатен орган.

Две десетилетия изданието на Съюза на лесовъдите в България отразява както развитието на горското дело, така и най-значимото от живота на лесовъдската колегия. Вестникът продължава да служи вярно на горското дело и горската колегия, както и на съюзните членове. И за да излиза вестителят на горския живот досега и занапред, не може да не изразим благодарност към всички, които със словото си са отстоявали и ще продължават да отстояват и да ратуват за защита на българската гора и напредъка на горското стопанство в страната.

Какво е днес вестник „Българска гора“ за лесовъдската колегия? Нещо необходимо, нещо изключително скъпо за лесовъдите - възможност да имат свой печатен орган, където най-точно и професионално да се изнасят и обсъждат проблемите на горите и горското стопанство и то сега, във време, изпълнено с толкова много трудности.

По-нататък виждаме нашия вестник непрекъснато обновяван с актуално съдържание, позитивен и критичен към дейността в горите и бранещ интересите на българската гора и авторитета на българския лесовъд. Вярваме, че и занапред в. „Българска гора“ ще проследи традицията да бъде неотлъчно до колегията в усилията ѝ за правилна горска политика, висока лесовъдска дисциплина и постигане на още по-високи резултати при стопанисването и опазването на горите. Ще очакваме да расте броят на нашите сътрудници. Нека с общи усилия да направим вестника ни още по-привлекателен и интересен.

Инж. Богдан БОГДАНОВ
главен редактор
на в. „Българска гора“

Позиция

Какво става с иглолистните култури у нас?

Иглолистните гори у нас са създадени по волята и с труда на лесовъдците, с активното участие на местното население. Така залесените култури се развиват в изкуствени условия, които се различават от естествените процеси в природата. Хората са избирали откъде и кога да добият репродуктивните материали, като стандартна практика е била години наред да се събират шишарки от едно и също дърво с ниско разположени клонови, намиращи се на равен терен, достъпен за превозно средство. От такива репродуктивни източници са създадени цели горски масиви. Поради тази причина залесените дървета в иглолистните култури по външни белези си приличат или имат сходни характеристики.

По време на подготовката на почвата се е следяло терасите да са успоредни една на друга и разположени по хоризонтала на терена. Разстоянието между тях също е било предмет на проверка и оценка на качеството на работа. Засаждането на фиданките в самите тераси е на точно определено разстояние. Масовите залесявания са извършвани с цел да се спре ерозията или да се създаде възможно по-бързо оформяне на горска среда. Заради това са използвани гъсти схеми на засаждане. Поставянето на 5000 фиданки на един хектар е огромно количество за възможностите на почвите да ги изхранят. Учейки се от природните процеси, които действат и в тези неестествени гори, се е предполагало, когато достигнат възраст от 35 г., техният брой да бъде около 1000.

Кои са причините за редуцирането на броя на дърветата? Част от тях не са устояли на глад и жажда, на които са били подложени за дълги периоди. Дървета, които са успели, макар и с лишения, да преживеят недохранени, са загинали от болести или са унищожени от вредители. Останали са гъсти групи там, където храната и водата все

още са достигали, но нуждите им обаче нарастват и периодът на лишенията тепърва започва.

При гъста схема на засаждане с нарастване на възрастта и „постното менно“ на почвите борбата за храна и вода се ожесточава. Иглолистните видове имат проводяща система, изградена от дълги канали. След като дърветата достигнат определена височина, водоснабдяването на иглолистната се затруднява. Първият признак на този недостиг е доминиращите дървета в насаждението да са с неестествено високи и тънки стъбла. Това е следствие на намаляване на нарастването по диаметър поради недостиг на хранителни вещества и вода. А след това спира нарастването по височина. Раев доказва (Раев, 2001), че дъбовите гори изпаряват 60 % от падналите валежи, а акумулират в почвата 40 % от годишните валежи. При същите условия в иглолистните култури, поради голямата им активна маса и липсата на сезонен листопад, изпарението нараства близо 3 пъти повече в сравнение с горите от дъб. Това е основната причина да пресъхнат

водоизточниците в тези иглолистни масиви. Затова сега имаме насаждения, в които дърветата в по-голямата си част са роднини, разположени прекомерно близко, схематично подредени на терена, изпитващи постоянен недостиг на вода и храна, податливи на болести и неприятели и с неестествени физически неустойчиви стъбла, поставени даже и там, където почвените условия са неблагоприятни.

„Залповото“ засаждане на фиданките не е естествен природен процес. В природата естественото възобновяване протича десетки години, докато дадена голяма площ се покрие с гора. В естествените гори разликата във възрастта на дървостоя, обединен в един клас на възраст, е осезаема. Като прибавим и това, че оставащите дървета са в близкородствена връзка, може с голяма доза вероятност да се предположи, че в тях деградационните процеси ще настъпят едновременно.

Опитите на лесовъдите да премахнат дървета с недобри показатели не дават нужния резултат, защото доминиращата част от дърветата са братя или първи братов-

чеди. Отгледните сечи са на принципа да се разреждат гъстите групи и оставащите дървета да са по възможност равномерно разпределени на площта. Плахото отглеждане при ниска интензивност не дава очаквания резултат поради бързия растеж в млада възраст и силно изразената конкуренция.

Какъв е резултатът от всичко това? Едновременното засаждане на прекомерно много фиданки е довело до това да имаме неестествена едновъзрастна гора с точно определена дата на раждане и много гъсти насаждения. Порасналите дървета изпитват остър недостиг на хранителни вещества и вода - в бъдеще тази конкуренция ще се ожесточава и ще даде много жертви. Преобладаващата част от дърветата са със сходни генетични и външни белези. Израсналите фиданки са схематично разположени на терена, дори и там, където почвените условия са неподходящи. Поради нередовното им изреждане значителна част от дърветата са физиологически отслабнали и много често нападнати от болести и вредители или с ясно изразени признаци на недобро здравословно състояние. Създадени са огромни горски масиви с един общ произход - в повечето случаи с такъв, който не отговаря на условията за залесените фиданки, и от един и същ дървесен вид.

Всички тези основни особености в по-голямата си част съвпадат с определението за горска плантация. Има и едно изключение - в плантациите задължително се полагат грижи (наторяване, окопаване, поливане, премахване на конкурентната растителност). Именно схематичният елемент на създаването им в миналото е подтикнал лесовъдите да прилагат агресивни схематични методи на отглеждане. Такъв метод е „линейно-селекционният“, при който се отсичат всеки 4-ти, 5-ти или 6-ти ред, като дърветата между тях се отглеждат чрез индивидуална селекция.

Правени са опити за изсичане на всеки втори или трети ред. Този метод дава възможност за използване на механизация, главно малки трактори, снабдени с колесар.

Повече от 20 години линейните сечи не се прилагат. Ако погледнем насажденията, отгледани по този метод, след толкова години дори специалистите не могат да познаят разликата. Тяхното състояние не се отличава от традиционно отгледаните насаждения, напротив - много често ги превъзхожда. Тези схематично създадени гори позволяват да бъдат прилагани схематични методи на изреждане. Насажденията, в които този метод ще се прилага, е трябвало да отговарят на определени условия: да бъдат с пълнота 1.0, да има достигната височина от минимум 7 м, да са разположени на равни терени и не над 1500 м н.в., до този момент да не се провеждат сечи с материален добив. Тези указания повече приличат на насока - трябва да се разшири обемът на извършваните отгледания. Основната причина да се внедри масово този начин на работа е била да се използват възможностите на тракторите, с които се е извършвал дърводобивът.

След този кратък обзор възниква резонният въпрос: какви грижи да полагаме за тези иглолистни гори, за да ги запазим? За хората, които ги посещават за отпих, трудно може да се обясни лесовъдско мероприятие, извършвано с моторните триони. За съжаление, човекът не е измислил друг начин за отглеждане на културни видове освен периодично премахване на нежеланите растения. Тази дейност в гората е съпроводена с повалянето на много дървета и е неприятна гледка. Затова лесовъдите трябва да обясняват на обществото, че сме поставили пред избора или насажденията да се разреждат, или да загинат постепенно и да залесяваме отново. Ако приемем второто, след 35 - 45 години отново ще се изправим пред същия проблем.

Д-р инж. Светозар МИХАЙЛОВ

СЪЮЗ НА ЛЕСОВЪДИТЕ В БЪЛГАРИЯ

ДО
ИНЖ. РУМЯНА ЦВЯТКОВА -
ДИРЕКТОР
НА ДИРЕКЦИЯ НА ПРИРОДЕН
ПАРК „СТРАНДЖА“

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

**УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ЦВЯТКОВА,
УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ ОТ ДИРЕКЦИЯ НА ПП „СТРАНДЖА“,**

Позволете ми от името на Ръководството на Съюза на лесовъдите в България и лично от свое име да Ви честитя и да Ви поздравя с навършването на 30-ата годишнина от обявяването на Природен парк „Странджа“!

Странджа с нейните чудесни гори и забележителни пейзажи, с културните и историческите забележителности - безценно природно и културно богатство, е наричана „неповторима Велика Странджанска пустиня“ и е украшение не само за горите в Бургаския регион, но и за България и Европа.

Вие, наследниците на проф. Тодор Димитров и плеяда бележити лесовъди от „Странджанската лесовъдска школа“, трябва да изпитвате гордост от това, че през Вашата професионална кариера имате възможността да дадете своя принос за опазването на част от хилядолетната планина. Ние, лесовъдите, сме особено чувствителни към опазването на Странджа, защото с активната работа на представители на Дружеството на българските лесовъди, предшественик на Съюза на лесовъдите в България, в създадения през 1927 г. Съюз за защита на природата се стига до акта на Министерския съвет от 23.07.1931 г. за обявяване на резервата „Горна Еленица - Силкосия“, а по-късно до обособяването на резерватите „Витаново“, „Лопушна - Узунбуджак“, „Тисовица“ и „Средока“.

Оценяваме високо направеното на територията на Природния парк „Странджа“ по различни проекти и искрено се радваме на подобряването на условията с всяка изминала година. Заслужава адмирация стремежът Ви да работите със заинтересованите страни, с децата, учениците, с всички посетители, като показвате богатството и красотата на планината и на нашата природа. Това е една много добра практика, която следва да се развие и наложи в дейността на лесовъдите.

Позволете ми, в деня на отбелязването на 30-ата годишнина от обявяването на ПП „Странджа“, да пожелая на целия Ви екип крепко здраве и лично щастие! Нека да имате много професионални успехи в опазването и съхраняването за поколенията на природното, историческото и културното богатство на Природния парк „Странджа“!

Честита 30-ата годишнина и на добър час!

София, 24.01.2025 г. С уважение и най-добри чувства: Проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ
Председател на Съюза на лесовъдите в България

Дирекцията на Природен парк „Странджа“ отбеляза 30 години от обявяването на територията за защитена

На 24 януари най-голямата защитена територия - 116 000 ха, или 1 % от площта на страната - Природният парк „Странджа“ отбеляза своята 30-ата годишнина. Паркът е обявен на 24.01.1995 г. със заповед на министър-председателя на България Ренета Инджова. Над 80 % от територията на Парка е заета с гори, 30 % от тях са вековни и съхранени. В състава на Парка са 5 резервата. Високата степен на биоразнообразието и същевременно най-големият дъбов масив в Източна Европа, Паркът съхранява близо 50 % от флората и 60 % от орнитофауната на България. В защитената територия са разпространени 1700 растителни вида. Символ на планината е странджанската зеленика, която расте само в Странджа.

Изследователите определят територията на ПП „Странджа“ като живият музей на Терциера.

Под наслов „При нас всичко е най-...“ в Малко Търново бе чествана 30-годишнината на Парка. Сред официалните гости бяха областният управител на Бургас проф. Мария Нейкова, кметът на Община Малко Търново Илиян Янчев и кметът на Община Царево Марин Киров, зам.-директорът на ЮИДП инж. Златка Азманова и директорът на РДГ - Бургас, инж. Мариян Костадинов. Поканени бяха и колегите от природните паркове в България и ветерани, работили за развитието на защитената територия.

Областният управител на Бургас проф. Мария Нейкова връчи грамота на директора на ДПП „Странджа“ инж. Румяна Цветкова

Инж. Румяна Цветкова - директор на ДПП „Странджа“, откри тържеството, а доц. Евгени Цавков запозна присъстващите с историята на научните изследвания в Парка. Празникът продължи с поднасяне на поздравителни адреси, сред които и от зам.-министъра на МЗХ д-р инж. Мирослав Маринов и инж. Стоян Тошев - изпълнителен директор на ИАГ. Беше изнесена музикална програма.

Мнение на специалисти

Бялата акация - познат и непознат вид

Бялата акация (*Robinia pseudoacacia*) е дървесен вид с изключително ценни качества. Видът обогатява бедни почви чрез асоциираните му в корените азотофиксиращи бактерии и се адаптира към различни растежни условия. Той намира широко разпространение в целия свят, но поради бързия си растеж и високата си конкурентна способност може да измести от местообитанията им други дървесни видове.

Видът от сем. Бобови е внесен за първи път в Европа от Жан Робин, ботаник на краля на Франция - Хенри IV, който получава семена чрез английски естествоизпитател от Апалачките планини в Северна Америка. Шведският учен - създател на съвременната таксономия Карл фон Линей, дава на бялата акация научното ѝ име *Robinia pseudoacacia*. Първото засадено дърво в градината Place Dauphine изчезва, но от издънките му израства най-старото дърво в Париж, което все още може да се види в градината на площад Рене-Вивиани, срещу катедралата Notre Dame de Paris. Второто, засадено по-късно, се съхранява в Jardin des Plantes в Париж.

Сега бялата акация се среща в 42 страни и е натурализирана в 32 от тях. Видът обхваща над 23 000 000 ха, а България до 2020 г. е сред десетте държави, в които площта на акациевите култури е над 100 000 хектара.

Бялата акация е невзискателна към климатичните и екологичните условия. Расте добре на богати и бедни, сухи, песъчливи или скалисти почви. Издържа на замърсяването на въздуха и други неблагоприятни условия. Еднакво добре понася и ниски и високи температури. Има малко естествени врагове, тъй като кората, листата и семената ѝ са отровни за някои насекоми видове. Всичко това обяснява защо се среща навсякъде по света и се смята за третият по разпространение дървесен вид на планетата и заедно с тополите и евкалиптите е един от трите най-често използвани за създаване на специализирани промиш-

лени и защитни горски култури и е най-широко разпространеният в България широколистен дървесен инвазивен чужд вид. В световен мащаб бялата акация е много популярна с нейните медоносни, почвоукрепяващи и декоративни свойства. Тя има качествена дървесина, с голяма издръжливост на гниене и на външните условия. За кратко време - 10 - 15 години, дава значително количества дървесина - дърва за огрев, дребни, средни и едри строителни материали, и е незаменим вид при рекултивация и укрепяване на нарушени и ерозирани терени. Видът намира приложение и в билколечението.

Специфичните качества на акацията още през 90-те години XIX в. привличат вниманието на българските лесовъдци, изграждащи основите на сегашното горско стопанство. По инициатива на Димитър Киров Първулов в страната от Австро-Унгария през 1890 - 1895 г. са внесени 680 кг акациеви семена. В разсадниците на Свищовски окръг са произведени 3 534 698 акациеви фиданки, разпратени за залесяване не само в Свищовски горски окръг, но и из цялата страна. По този на-

чин Свищов дава началото на интродукцията и натурализацията на бялата акация и налагането ѝ като един от основните дървесни видове в равнинната част на Северна и в някои части на Южна България. Високата екологична пластичност, голямата продуктивност и доброто издънково възобновяване на акацията я правят вид, гарантиращ достатъчно дърва за отопление и значително количество висококачествени строителни материали. В края на XIX и началото на XX в. у нас акацията навлиза широко в горското стопанство за залесяване на пустеещи земи и укрепяване на пътища и жп линии, широко се използва като декоративен вид.

Успоредно със специфичните лесовъдски показатели, цветовете на акацията осигуряват отлична пчелна паша, а акациевият мед по редица показатели е на челно място и с висока цена на местния и международния пазар. Проучванията във Франция и други страни показват, че един хектар акациева култура или насаждение отделя 100 кг нектар. В Унгария площта на акациевите насаждения и култури представляват 2/3 от общата площ

с акация в Европа и осигурява 40 - 50 % от производството на акациев мед на континента.

Акацията е високо 15 -30 м листопадно дърво. Младите индивиди са с гладка, а възрастните с набраздена кора. Цъфти през май - юни и плодоноси през септември - октомври. Освен чрез семена се размножава и вегетативно - чрез стъблени и коренови издънки. Семеначетата порастват бързо и завземат територии, като пускат коренови издънки на всички страни. Бързият растеж и лесното размножаване, които са положителни в условията на изкуствено и контролирано отглеждане, превръщат акацията в напаст, когато попадне в естествените местообитания.

През последните години у нас се заговори за инвазивни видове в горското, в частност - в акациевото и тополовото стопанство. Тъй като в „Натура 2000“ са включени почти 34 % от територията на нашата страна, се поставя въпросът за трансформация на интензивните тополови култури в естествени насаждения и ограничаване на използването на бялата акация в залесяванията.

Във връзка с дискусиите за инвазивността на вида е показателно становището на един от известните учени лесовъдци в Европа проф. Саша Орлович, директор на Института за равнинно лесовъдство и околна среда в Нови Сад, Сърбия: „Бялата акация е известна като вид, който може да расте на по-бедните и по-нискокачествените почви, и в Сърбия се засажда главно върху песъчливи почви, върху които други дървесни видове не могат да растат (бел. ред. - както и у нас). Акацията расте бързо, има добро качество на дървесина и е с изключително значение за развитието на пчеларството, опрашването на селскостопанските култури и отглеждането ѝ е напълно оправдано. Но и у нас под влияние на природозащитните НПО се ограничават отглеждането на вида и по този начин се намаляват икономическите

ползи от производството на дървесен материал и висококачествен мед. Страните с по-слаба икономика, включително и Сърбия, трябва да се борят за това да засадят дървета и да създават култури предимно с дървопроизводствени функции, а защитата и опазването на горите е съпътстваща функция. Разходите за опазване на природата са значими и не може да се очаква от страните с по-малка икономическа мощ да се откажат от производството на дървесина - продукт, който носи значителни икономически печалби и екологичен ефект.“

Към това държим да добавим, че високата продуктивност на акациевите, а и интензивните тополови култури, има и важна екологична роля по отношение на вредните емисии. Известно е, че за всеки тон синтезирана дървесина при фотосинтезата дървесните видове отделят 1,4 т кислород и поглъщат 1,9 т въглероден диоксид.

Като многофункционален вид не може да бъде отречена икономическата, екологичната и социалната роля на бялата акация за производство на дървесина и биомаса, стабилизирани на почвата, контрол на ерозията и възстановяване на нарушени терени, енергийни култури, агролесовъдство, източник на биомасло, фураж, мед. Тъй като потенциалът на вида да се адаптира към прогнозираните промени в климата е голям, значението на бялата акация като вид, едновременно „предпочитан и отхвърлян“ в Европа, се очаква да се увеличи в бъдеще.

Бъдещото отглеждане и стопанисване на бялата акация изисква по-сложен, интегриран подход, т.е. широкомащабно използване или толерантност в горски насаждения в райони с икономическо значение и стриктно ликвидирани в други екологично ценни или чувствителни места по примера на други европейски страни с цел запазване на генетичните ресурси на вида.

Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ

Доц. д-р Пролетка ДИМИТРОВА

Кратки новини

ИАГ. Посегателствата в горските територии в страната през 2024 г. намаляват с над 60 % в сравнение с 2023 година. През изминалата година служителите на ИАГ и нейните структури, държавните предприятия и техните териториални поделения са извършили общо 631 000 проверки. За сравнение през 2023 г. извършените проверки са 612 171. Целта на инспекциите е установяване на нарушения и осъществяване на превенция и предотвратяване на посегателства в горските територии, съхранението, транспортирането и преработката на дървесина, както и опазване на дивечовите популации по реда на Закона за лова и опазването на дивеча.

Най-голям брой проверки са извършени на превозни средства,

транспортиращи дървесина, както и на обекти за добив и преработка на дървесина. Именно в обектите за добив на дървесина горските инспектори са извършили и с 6 % повече проверки в сравнение с 2023 година. В резултат на осъществения засилен превантивен контрол от ИАГ и регионалните дирекции по горите през 2024 г. броят на съставените актове за установяване на административни нарушения и наказания по Закона за горите се запазва относително еднакъв - близо 5700 акта годишно. От шестте държавни предприятия и техните териториални структури през 2024 г. са съставени над 2100 акта.

Най-честите констатирани нарушения са свързани с транспортиране на дървесина - моторни превозни средства, транспортни-

раци дървесина без регистрирани или неработещи GPS-устройства; транспортиране на немаркирана дървесина и на по-големи количества и на дървесина, непридружена с превозен билет. Установени са нерегламентирани дейности в горските територии, предимно за добив на дървесина без издадени разрешителни за сеч и за сеч на немаркирани дървета. През 2024 г. най-много нарушения на горското законодателство са установени в областите Видин, Велико Търново и София.

СИДП - Шумен. 40 пожара, за сигнала 4885 дка, са регистрирани на територията на Североизточно държавно предприятие през м.г. Най-много са запалванията в ДГС - Варна - 13, следвани от ДГС - Генерал Тошево - 6, и ДГС - Цонево и

ДЛС „Балчик“ - по 4. По 3 пожара са регистрирани в ДГС - Шумен и ДЛС „Паламара“, по 2 - в ДГС - Добрич и ДГС - Търговище, а в ДГС - гр. Омуртаг и ДГС - Суворово - по един. Най-много са засегнатите площи в Държавните горски стопанства в Генерал Тошево и Варна - съответно 2133 и 2030 декара.

21 от пожарите са предизвикани от неизгасена цигара, 3 - от късо съединение, а останалите от запалване на сметища, стърнища и оставен без наблюдение огън. Три от пожарите са умишлени.

В борбата с огнената стихия са участвали 354 служители на СИДП, 405 пожарникари и 98 доброволци. Борбата с огъня е струвала на Предприятието 16 141 лева.

СИДП - Габрово. 25 549 про-

верки са извършили служителите в обхвата на Северноцентралното държавно предприятие през изминалата година. Проверени а 6141 превозни средства, 9862 ловци а спазване на разпоредбите на ЗЛОД и 2843 други физически лица, извършващи дейности в държавните горски територии в областите Габрово Велико Търново, Рус, Силистра и Разград. През 2024 г. служители на СИДП са провели 6360 инспекции на обекти за дърводобив.

В резултат на контролната дейност служителите на СИДП са конфискували 315 м³ дърва за огрев, задържани са 10 МПС, 22 каруци, 2 коня и 20 моторни речачки. За цялата 2024 г. са съставени 387 констативни протокола и 308 АУАН.

Лесотехническият университет с престижни награди

На 17 януари се проведе 9-ата церемония по връчване на Академични Оскари. Това са престижни награди, които вестник „24 часа“ присъжда на водещи университети в България въз основа на рейтинговата система за висшите училища.

Сред 20-те отличени висши учебни заведения, заемащи челни позиции в своите професионални направления, е и Лесотехническият университет, като тази година получи две първи награди - в професионални направления „Горско стопанство“ и „Ветеринарна медицина“, две втори и една трета.

В словото си при получаване на

наградата ректорът на ЛТУ доц. Христо Михайлов каза: „Лесотехническият университет обучава студенти в 8 професионални направления, като отличията са признание за високото ниво на образованието. Впечатляващ факт е, че 12 % от студентите са чуждестранни. Особено значимо е отличията в специалност „Горско стопанство“, тъй като именно през 2025 г. се навършват 100 години от основаването на висшето лесовъдско образование в България.“

Доц. Михайлов подчерта значението на сътрудничеството между

университетите и бизнеса: „Подаваме ръка на бизнеса, колегите, другите университети и сродните специалности. Пътят към успеха е

споделянето на ресурси, технологии, иновации и решения.“

Лесотехническият университет продължава да бъде лидер в своите

направления, доказвайки, че традициите, качествено образование и иновациите вървят ръка за ръка.

Пресцентър ЛТУ

Фоторепортаж

Един ден в Рила в началото на зимата

Рилският манастир е сред най-посещаваните в България. Освен религиозната и туристическата значимост, които има Рилската обител, околностите ѝ привличат с красивите си стръмни върхове и гъсти гори. Знаейки това, се запътих натам в търсене на грабващи дъха гледки.

Желанието ми да видя снежни пейзажи ме поведе високо над горите, докъдето се стига по наскоро почистен стръмен черен път. В самото му начало бях посрещнат от голям стар багер, който, по всичко личеше, че е прекарал неизползваем сигурно най-малко година на тази поляна. Зад него, между дървета и храсти, имаше ниска срутена постройка, в която е пулсирал живот последно преди двайсетина години. Видът на изоставения багер и запуснатата къщурка ми навя мисълта, че нищо не е вечно, дори и ние, и че трябва да ценим това, което имаме, докато все още го имаме и все още ни има.

Обнадеждаващо в тази картина бяха вечнозелените дървета и слънцето над хоризонта. Точно срещу неговата ярка „факла“ се бях запътил. Осемкилометровият лъкатушещ горски път излезе на голяма заснежена поляна и разкри невероятна гледка, огряна от слънцето. Където и да погледнеш, се виждаха величествени снежни върхове - Калин, Върла, Ангелов връх, Царев връх, Голям Мечи връх. Снежната покривка на места достигаше 75 сантиметра и обув-

ките ми бързо подгизнаха. Снегът беше „разписан“ с различни следи от животни - вълк, глиган, сърна. Поляната беше осеяна с множество чудати единични дървета, които изпъкнаха на фона на белите върхове. Нещастна съдба да бе сполетяла

един бор, който лежеше изкоренен върху снега. Въпреки това, клоните му, обрисани с шишарки, бяха учудващо зелени и между тях се виждаше... луната.

Стигнах до място с обширна панорамна гледка, където съвсем ско-

ро е построено ново съоръжение - автоматична наблюдателна кула за превенция на пожари. И си казах: „Колко много неща може да види човек, доверил се на вълшебството на един зимен ден!“ Щастлив от всичко, което ми подариха окол-

ностите на Рилския манастир, се прибрах с пълни с вода обувки, усмивка на лице и нетърпелив отново да се докосна до красивата българска природа.

Текст и снимки
Велин ВЕЛИЧКОВ

Софийското дружество на ветераните от горското стопанство и горската промишленост към Съюза на лесовъдите в България на 20 декември проведе традиционната си среща по случай Коледните и Новогодишни празници. В дружеска обстановка те бяха поздравени от председателя на Дружеството инж. Костадин Трифонов и обсъдиха събитията, успехите и проблемите в горския сектор през изминалата година. С разменени пожелания за здраве, благоденствие и възможности за нови срещи, лесовъдите ветерани отправиха поздрав и към всичките си колеги от ветеранските дружества в страната.

Ръководството на Клуба на лесовъдите ветерани към Съюза на лесовъдите в България от Благоевградска област поздравява всички свои членове, сподвижници и ръководството на Югозападното държавно предприятие - Благоевград, което оказва неопределима помощ на ветераните, с Новата 2025 година! Пожелаваме на всички здраве, спорна работа и късмет!

Инж. Минко ПЪДЕВСКИ - председател
Инж. Михаил МИХАЙЛОВ - секретар

Мнение

Отново за проблемите на полезащитните горски пояси

Познатството ми със полезащитните горски пояси датира от много години, но професионалната ми среща с тях е станала през времето на възстановяване на собствеността върху земеделските земи.

За пореден път ми се налага да кажа, че във Великото народно събрание имаше много мъдри хора, ако не всички, то тези, които подготвиха възстановяването на земеделските земи, бяха такива, че са предвидили всички подводни камъни. Абсолютно категорично в Закона за собствеността и ползването на земеделските земи бе записано, че като земеделски земи могат да се възстановят само тези, които са залесени и самозалесили се. За хората, които мислят по-задълбочено, това означава, че това са земите, залесени и самозалесили се след национализацията или кооперирането им. Категорично бе установено, че по реда на този закон не се възстановява правото на собственост върху защитните горски пояси. Всичко това е продиктувано от осъзнаването на огромното значение на защитните горски пояси за опазването на земите от ветрова ерозия и увеличаване на почвеното им плодородие.

Не така почтени обаче бяха тези, които реално възстановяваха собствеността. Те възстановиха собственост върху част от поясите, които не са били изградени или са били отсечени в резултат на възникнала необходимост.

Не само това. По необясними причини, на първо място различните специалисти ползваха различна широчина на поясите и част от тях бяха възстановени като собственост на общини и физически лица. Като втори проблем неправилно бяха разположени границите на поясите върху кадастралната карта по отношение на действителното им положение, обикновено успоредно на реалното им положение, но и под различен ъгъл. На трето място, поясите, изградени преди реформата в селското стопанство, са определени като земеделски земи и на общо основание бяха възстановени на собственици, а в същото време върху реални земеделски земи бяха очертани граници на пояси, които реално не съществуват.

Частта, определена като земеделска земя, обикновено е частта от поясите, разположени под проекцията на крайните редове, и там

са залесени храсти и по-дребномерни дървета, които играят специална роля при регулиране на въздушния поток, преминаващ през поясите.

Отговорните институции за отстраняване на горните несъответствия имат законови лостове за това, включително и за корекция в собствеността. Законодателят е решил поясите да бъдат държавна собственост и горски територии и това трябва да бъде основно на вниманието на Министерството на земеделието и храните и на Изпълнителната агенция по горите.

Следващият етап от моето познание със защитните пояси бе по време на изпълнението на функциите ми като лице, ангажирано да организира дейностите по лесоустройство, през дългите години на моята практика. Посещавал съм района многократно служебно и като частно лице, включително когато се изграждаше „великото“ защитно съоръжение за борба с африканската чума по свинете, когато ни се смя цяла България.

Защитните пояси са създадени с различни дървесни видове, като основните са цер, ясен, зимен и летен дъб, гледичия, акация, орех, кестен и други. Някои от поясите по състав са чисти, а други - смесени, като смесването е различно - редово, гнездово, групово и други. Главните пояси, тези които са перпендикулярни на северните ветрове, основно са с 5 - 6 реда, като разстоянието е различно - от 2 до 2,5 м, а второстепенните - и с по-малко редове. При създаването на поясите дърветата са залесявани на малки разстояния едно от друго и за тези пояси, които са се запазили в добро състояние, пълнотата е много висока. За церовите пояси се среща пълнота и около или над 2.0. Подобно е положението и с ясените и гледичиевите пояси.

Независимо че полезащитните горски пояси имат по-скоро характер на мелиоративни съоръжения, при тази голяма гъстота, считам, че е необходимо под някаква форма да се извършват отгледни мероприятия. Може би тези сечи да се наричат примерно „сечи за осигуряване на вертикалната структура на поясите“ или нещо друго, но при всички положения трябва да се извърши разреждане на дърветата.

Основен фактор, определящ доброто състояние на поясите, е наличието на влага. Колкото по-го-

лям е броят на дърветата, толкова по-малко е влагата за всяко едно от тях. Ако за хората можем да увеличим количеството на храната за всеки отделен индивид, то при растенията това не може да стане, което означава, че броят на дърветата трябва редовно да се намалява.

Ако отглеждането на поясите не е възможно при съществуващата нормативна уредба, тя трябва да се ревизира.

В най-добро състояние са церовите пояси, докато тези от ясен, гледичия, акация и други не са в добро състояние. В резултат от това част от поясите са частично или изцяло отсечени. Част от ППП са възстановени чрез залесяване с цер, явор, ясен и други видове, а част, основно акациевите, са оставени издънкови.

По-добър вариант е създаването на култури, защото след отглеждането им може да се постигне подходящата продухваемост, а издънковите, основно гледичиеви и акациевите, пояси не биха били устойчиви в устойчиви периоди. Освен това те не биха могли да достигнат устойчивостта на церовите пояси по отношение на разпределянето на падналите снегове.

В добро състояние са смесените пояси от цер и червен американски дъб, които са създадени в много гъста схема и трябва да започне тяхното отглеждане.

Основен проблем при възстановяването на поясите като мелиоративни съоръжения е финансирането на дейността, което само с усилията на отделните горски стопанства не би могло да се осъществи.

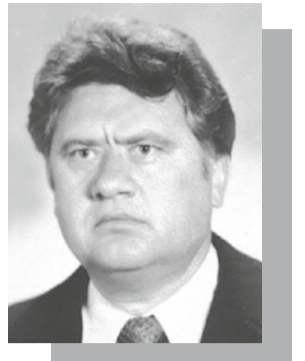
Поради смесения агро-лесовъдски характер на тези „съоръжения“ е необходимо да се помисли за финансиране и по реда за подпомагане на земеделските производители. Не е невъзможен и вариант на съфинансиране от „зърнопроизводителите“, за които полезащитните пояси са с най-голям ефект, защото повишават между 20 и 30 % почвеното плодородие за района.

Добрите лесовъди мислят с един клас на възраст напред, а най-добрите - с един турнус на сеч напред. Нека да се присъединим към тях и да помислим за полезащитните горски пояси с още поне сто години напред. Да поемем отговорността на добри стопани на земята.

Инж. Илия АНГЕЛОВ

Годишници

Техн.-лес. Ангел МАРИНКОВ на 85 години

Роден е на 01.01.1940 г. в с. Величково, Пазарджишко. През 1959 г. завършва Горския техникум „Сава Младенов“ - Тетевен.

Трудовият му път започва през 1962 г. в ГС - Селище, като техник по усвояването на дървесина, повалената от ветровала, преминал над района на 29.06.1961 година. Две години по-късно става началник на ГТУ - Сърница. През 1975 г. е назначен за началник на ГТУ - Софан дере, на ГС - Чехльово. Под ръководството му са залесени и отгледа-

ни стотици декари нови гори и са създадени десетки километри горски пътища. След пенсионирането си през 2001 г. работи като лицензиран лесовъд.

Носител на званието „Отличник на МГПП“. Активен член на Дружеството на лесовъдите - Велинград, към СЛБ.

Инж. Стоян ДОПЧЕВ на 80 години

Роден е на 08.02.1945 г. в Ракиново, Пазарджишка област. Завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“ през 1972 година.

Започва работа като началник на ГТУ в ГС - Ракиново, където от 1995 до пенсионирането си през 2009 г. е директор. Като ръководител на Държавната дивечовъдна станция напълно обновява административната сграда, построява ловен дом, устройва територията и я прави достъпна за ловен туризъм.

Между 1978 и 1989 г. на два пъти

е на работа в Република Коми, където е зам.-директор и директор на горскопромишлените предприятия в Усогорск и Благоево.

Инж. Допчев е високоерудирани специалист и ръководител с изключителен принос за успешно провеждане на горскостопанските и ловностопанските дейности.

Инж. Мунко ПЪДЕВСКИ на 80 години

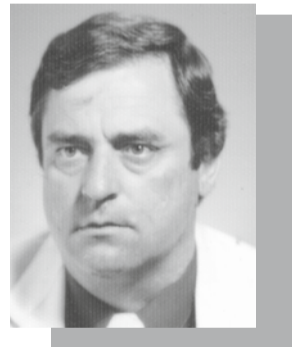

Роден е на 23.01.1945 г. в с. Борима, Ловешка област. През 1973 г. се дипломира във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

Трудовият му път започва в ГС - Симитли, по-късно е зам.-директор на ГС - Гара Пирин (сега ГС - Кресна). От 2004 до пенсионирането си през 2008 г. е директор на ДЛ - Симитли. Известно време работи в Република Коми.

Инж. Пъдевски е уважаван лесовъд, с дългогодишен практически опит и съществен принос за правилното и на високо професионално ниво стопанисване на горите. Участва активно в дейността на Съюза на лесовъдите в България.

Инж. Христо БЕЛУХОВ на 75 години

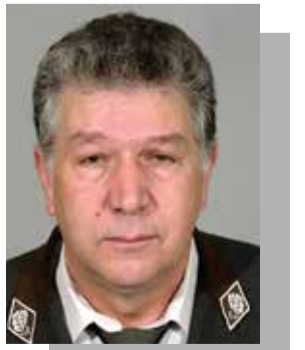
Роден е на 13.02.1950 г. във Велинград, Пазарджишка област. През 1986 г. се дипломира във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

Като преподавател в Техникума по горско стопанство „Христо Ботев“ - Велинград, от 1986 до 2013 г. води дисциплините „Лесовъдство“, „Лесоползване“, „Ловно стопанство“, „Защита на горите“. Участва

в разработването на учебни планове по защита на горите и механизация на горското стопанство.

Инж. Белухов е изявен и уважаван преподавател, два пъти носител на отличието „Учител на годината“ на община Велинград.

Инж. Илия МИТОВ на 70 години

Роден е на 02.02.1955 г. във Вършец, област Монтана. През 1981 г. завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

Трудовата си дейност започва в ГС - Никопол. От 1983 г. е зам.-директор, а от 1989 г. е директор на ГС - Тетевен. Пенсионира се през 2017 година.

Инж. Митов е изявен лесовъд,

вложил много сили и професионален опит за успешно изпълнение на редица горскостопански мероприятия в Стопанството, което ръководи в продължение на 26 години.

Бележити дейци на горскостопанската наука

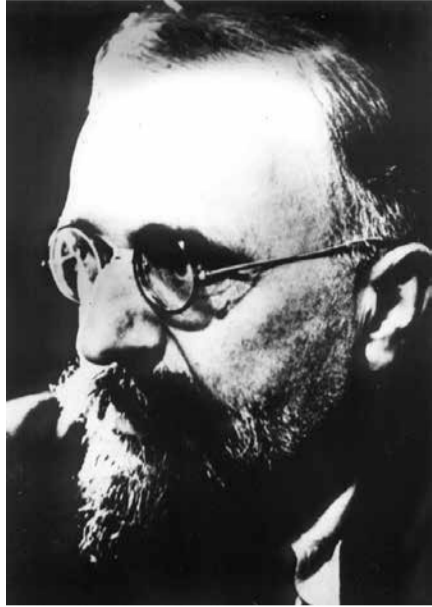
Тома Захариев (1884 - 1940 г.) - основоположник
на лесовъдските проучвания в нашите гори

Изминаха 140 години от рождението на Тома Захариев. В негова памет отдаваме почит за делото му като съорганизатор и първи директор на Службата за горско опитно дело (сега Институт за гората - БАН). През 1923 г. той написва книга, предназначена за учащата младеж - „Празникът на залесяването“, поради което може да се смята и за един от основоположниците на Седмичата на гората.

Тома Христов Захариев е роден на 7 март 1884 г. в Прилеп (тогава в пределите на Османската империя). В началото на миналия век той завършва средно образование в София, а след това учи лесовъдство в Горския институт в Санкт-Петербург, Русия. След завършването му през 1907 г. специализира в горите на Пермска губерния и получава званието „учен-лесовъд“ от I разред. От 1908 до 1915 г. Захариев работи последователно в Софийското лесничейство, Варненското общинско лесничейство и в държавната гора „Гениш-ада“. По време на войните (1915 - 1918 г.) служи като подофицер.

След демобилизацията Тома Захариев е назначен за инспектор по арондирането и главен инспектор по измерване и уредба на горите към Министерството на земеделието и държавните имоти. Известно е, че той има съществен принос в създаването на третия Закон за горите (1925 г.).

В годините 1922 - 1925 преподава в открития двугодишен курс за лесовъди-полувисшисти. Съосновател е на Държавното техническо училище „Цар Борис III“, в

което е учител, и допринася за определяне на целите и задачите на Горския отдел на училището.

Тома Захариев специализира през 1925 г. в Лесовъдния факултет на Политехниката в Цюрих, Швейцария. В биографични бележки за него е отбелязано, че като главен инспектор в МЗДИ той е определен (след конкурс) и командирован с едногодишна стипендия на Рокфелеровата фондация в Швейцария, Австрия и Швеция. Заминава на специализация по лесовъдство с опитно дело, а след завръщането си работи за горското опитно дело у нас.

Под непосредственото ръководство на Тома Захариев в края на 1928 г. е открита Службата за горско опитно дело, която е към Отделението за горите в Министерството на земеделието

и държавните имоти. Както изтъква акад. Александър Александров, за да оценим значимостта на това събитие е необходимо да се сравни „времето на неговата поява у нас с времето на организиране на съответни научни звена в други страни“ (Александров, 2024). В Европа първо в Чехословакия се създава Горски институт (1921), след това в България (1928), а по-късно и в някои други страни.

За близо стогодишния период от развитието на Института за гората в исторически аспект са посочвани няколко етапа. През първия етап (1928 - 1944) директор е Тома Захариев. Той ръководи и работи за горското опитно дело до края на живота си (23.10.1940 г.). Предлага програма за бъдеща научноизследователска дейност, насочена към изучаване на природните условия за горското стопанство и фенологични наблюдения за развитието на горските дървесни видове. Други въпроси за проучване са свързани с естественото възобновяване на дъбови и елово-смърчови насаждения, върху свойствата, качествата и изкуствения отбор на горските семена, за сухоиздръжливостта им и влиянието на сушата.

Тома Захариев работи главно в области на биологията, стопанските и екологичните функции на горите. Публикува резултати от по-ранните си проучвания в сп. „Горски преглед“ още преди създаването на Службата за горско опитно дело. Сред първите от тях са неговите публикации от 1912 г. за естественото и изкуственото възобновяване на дъба и по въпро-

са дали светлолюбие или недостигът на почвената влага е причина за неуспешното възобновяване на някои насаждения.

Публикува и свои възгледи по някои икономически въпроси и управление на горите - статиите „За бюджета на горското отделение за 1912 г. и „За новия чл. 25 от Закона за горите“. Десет години по-късно Захариев пише по въпроса „Какво е направено до сега по уредбата на горите“, както и още две статии по уреждане на горското дело у нас. В сп. „Сведения по земеделието“ разглежда някои въпроси за състоянието на работите по уредбата на горите в България, а в сп. „Списание на БИАД“ пише за проблемите на нашето горско стопанство.

Към края на 20-те години на миналия век Тома Захариев издава книгата „По избора на стопанските форми за нашите иглолистни гори при днешните насоки в лесовъдството“ (1928). По това време той публикува в сп. „Горски преглед“ и редица свои статии по избора на стопанските форми за иглолистните гори.

Ценен научен труд на Тома Захариев е „Принос за изучаване на влиянието на сушата върху растежа на някои горски дървесни породи“ (1930), който е представен в сп. „Сборник на Службата за горско опитно дело в България“. Във връзка с изкуствените залесявания той има проучвания върху водния режим на подлежащи за залесяване земи и начина на тяхната обработка. В други негови научни разработки се проследява

състоянието и загубите в горските култури и техния растеж.

Тома Захариев допринася за развитие на горското опитно дело у нас и публикува предимно в сп. „Горски преглед“. Автор е на статията „Нова формула за определяне обема на дървесни стъбла“ (1933). Той и негови сътрудници работят за опростяване на методите за оценка на масата и прираста на единични стъбла и цели насаждения. Събирани са и са обработвани материали за създаване на масови и сортиментни таблици.

В публикациите си като например в статията „Дейност на горския кооперативен съюз през 1936 г. - едно огледало на горското кооперативно движение у нас“ Тома Захариев отдели внимание и на дейности за колективно стопанисване на горите. Пише още за нов уред за повалене на закачени дървета, както и за прост начин за определяне на процента на прираста на отсечени дървета.

В „Горски преглед“ са публикувани до 1939 г. и някои от последните статии на Тома Захариев, засягащи държавната политика на нашето горско стопанство - новия правилник за стопанска експлоатация на държавните гори, за горскостопанската просвета на българския горянин, за горскостопанския напредък, за горското опитно дело у нас (основания и предположение за новата негова уредба) и други.

Делото и научното творчество на Тома Захариев имат голяма национална стойност.

Доц. д-р Надежда СТОЯНОВА

Проф. Коста Д. Костов - принос за лесовъдската практика
и наука

През миналата година се навършиха 100 г. от рождението на проф. Коста Д. Костов (1924 - 2009). Роден е на 18 август 1924 г. в с. Бъркачево, Врачанско. През 1948 г. завършва специалност „Лесовъдство“ в Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет.

През 1949 г. започва изследователска работа в Института за гората, където е научен сътрудник (сега асистент) от 1949 г., а от 1963 г. е ст.н.с. II степен (сега доцент). През 1961 г. защитава кандидатска дисертация „Резултати от опитите по създаването на култури от летен дъб и особености при растежа им през първите години“. Коста Костов става ст.н.с. I степен (сега професор) от 1987 г. с хабилитационен труд „Интродукция на червения дъб (*Quercus rubra* L.) в България“. До 1989 г. е завеждащ секция „Изкуствени горски екосистеми“ в ИГ - БАН. През първите няколко години от своята научноизследователска дейност участва в разширени научни колективи за изучаване на дъбовите ползащитни горски пояси в Добруджа, като получените резултати за тяхното състояние и препоръките за създаването и стопанисването им в земеделски стопанства са публикувани през 1951 и 1954 година.

Във връзка с изясняване на проблемите на горското стопанство в дъбовите гори на България са научните трудове „Върху изкуственото възобновяване на горите в Странджа“ (Палашев, Костов и др., 1964) и „Дъбът и дъбовите гори в България“ (Стефанов, Костов, 1964). Издадена е и книгата „Реконструкция на нископродуктивните широколистни гори“

(Гарелков, Костов и др., 1969), написана от разширен научен колектив на Института за гората.

За развитието на нашата горскостопанска наука и практика голямо значение имат научните разработки на акад. Борис Стефанов и доц. Коста Костов „Дъбът и дъбовите гори в България“ (1964) и „Растително-географски и екологични основи на проблема за реконструкцията на нашите гори“ (1965). В периода 1964 - 1969 г. Коста Костов участва в проучвания за изкуственото възобновяване на горите в Странджа и за състоянието и растежа на дъбовите култури в Югозападна и Северна България. Той разглежда мястото на дъбовете при създаването на горски култури в свой доклад на научна сесия, посветена на десетмилионния декар залесени гори в България.

В началото на своята научна дейност проф. Костов отделя голямо внимание на изследване на създадени култури от летен дъб и техния растеж през първите години. След защита на кандидатската си дисертация продължава да изучава (1968 - 1982 г.) различни въпроси от биологията и екологичните изисквания на летния дъб. Някои от тези проучвания са във връзка с влияние на състава и гъстотата на културите върху режима на почвената влага и на растежа на летния дъб; особености в растежа на млади фиданки от късноразливащ се летен дъб в зависимост от екологичните условия на равнинно и планинско месторастение; растеж и диференциация на летния дъб в зависимост от влажността на почвата през първата година след засаждане на фиданките; устойчивост и изменчивост по растеж, височина и диаметър на някои произходи на летния дъб (*Quercus robur* L.) и други.

Проф. Костов изучава опита на Белослатинското горско стопанство за създаването на култури от червен американски дъб. Негови проучвания са свързани с първоначалната гъстота в гнездата при създаване на култури от този дървесен вид и растежа на червения американски дъб върху карбонатен чернозем. Голяма част от научноизследователската работа на проф. Костов е насочена върху интродукция на червения дъб.

След 1980 г. проф. Коста Костов е автор на научния доклад „Появата и развитието на сухоравнинните дъбови гори в Северна България“, изнесен на Трета национална конференция по ботаника. Разглежда и методи за отглеждане на червения

дъб за ускорено производство на дървесина. Публикува в научни издания, самостоятелно и в съавторство, голяма част от своите следващи научни изследвания за червения дъб у нас. В списанията „Горскостопанска наука“ и „Горско стопанство“ могат да се намерят публикациите за: подобряване на състоянието на изредените акациеви насаждения; влияние на някои екологични фактори върху растежа на дъбовия подраст; първоначална гъстота в гнездата при създаване на култури от червен американски дъб; особености на чисти и смесени култури; за избора на видовете и насоки за залесяването в Североизточна България“ (Велков, Маринов, Костов, 1978). Проф. Костов е автор на публикация за постиженията на Института за гората в областта на изкуственото лесоразвъждане.

На Национална теоретична конференция по опазване и възпроизводство на окръжаващата среда (1982) проф. Костов представя темата „Еколого-генетични особености на дървесните видове и тяхното значение за опазване на природната среда и създаване на изкуствени горски екосистеми“. На Балканска научна конференция по проучване, опазване и използване на горските ресурси (1984) представя резултати от свое изследване върху динамиката на видовия състав на изкуствените горски екосистеми с едификатор черен и бял бор. Професор Костов и кол. (1985) участват с доклад „Методи, насока и резултати от залесяването с черен бор в Югозападна България“, представен на тристранната Българо-гръцко-югославска научно-произ-

водствена конференция по проблеми на залесяването и опазването на генетичните ресурси на черния бор в Югозападна България. Във връзка с участието си на българо-френския симпозиум „Създаване на интензивни горски култури“, проведен в Свищов (1983) представя доклад за възможности за използване на издънкопроизводителната способност на някои дървесни видове за интензивно производство на фитомаса.

В сп. „Наука за гората“ е съавтор в проучване за листната маса на червения дъб и зависимостта ѝ от някои таксационни показатели на дърветата. Към някои въпроси, свързани с насажденията от бяла акация, има засилен научен и интерес - проучена е надземната фитомаса на чисти и смесени насаждения от бяла акация в района на Бяла Слатина (Костов, Броцилова, Броцилов, 1992) и е направен анализ на съдържанието на азот и някои пепелни елементи в надземната фитомаса на чисти и смесени насаждения от бяла акация. В същото списание в съавторство с научен колектив е публикувано проучване за възможности за създаване на интензивни горски култури и насаждения за ускорено производство на дървесина от някои дървесни видове в централната и източната част на Северна България.

От редица изследвания на проф. Коста Костов може да се получи богата информация за създаването на горски култури, за избора на видове за залесяване, за проблеми на залесяването и други въпроси. Проучванията му имат голямо значение за лесовъдската практика и за развитие на науката за гората.

Доц. д-р Надежда СТОЯНОВА

Любопитно

Нови защитени горски местообитания

Защитените територии у нас заемат 5 % от площта на страната. Обявяването на нови защитени територии е належащо, особено на такива, които опазват ценни или редки горски местообитания.

По предложение на WWF Министерството на околната среда и водите през декември 2024 г. издаде заповед за обявяването на две нови

защитени територии, които опазват букови и крайречни гори. Това са Защитена местност „Златишка букова гора“, разположена в землището на Златица, и Защитена местност „Крайречната гора“ в землището на с. Рогозиново, Харманлийско. Процесът по обявяването им бе подкрепен от Starbucks, част от Amrost Group - първата компания в България, която инвестира финансови средства в природата. През януари м.г. Starbucks реши да вложи в опазването на природата въведената законова такса от 10 стотинки за своите клиенти, ползващи пластмасови чаши за еднократна употреба.

Двете защитени местности с обща площ от 1200 дка се характеризират с голяма естественост и са слабо повлияни от човешка намеса, затова концентрацията на редки и застрашени животински и растителни видове в тях е най-висока.

ЮРИДИЧЕСКА КОНСУЛТАЦИЯ

Кога и как работодателят може да търси и осъществява ограничена имуществена отговорност от работника и служителя

ОТГОВОР: Кодексът на труда в чл. 272 изрично е определил кога работодателят може без съгласието на работника или служителя да прави удържки от трудовото му възнаграждение. Това е възможно само в изрично изброените случаи на чл. 272, ал.1 от КТ, когато работодателят може да прави удържки от трудовото възнаграждение на работника и служителя, а именно за:

1. получени аванси;
2. надвзети суми вследствие на технически грешки;
3. данъци, които по специални закони могат да се удържат от трудовото възнаграждение;
4. осигурителни вноски, които са за сметка на работника или служителя, осигурен за всички осигурителни случаи;
5. запори, наложени по съответния ред;
6. удържки в случая по чл. 210, ал. 4. от КТ.

Видно от описаното във Вашия въпрос, че работодателят Ви е направил удържки от брутното трудово възнаграждение за осъществяване на ограничена имуществена отговорност, или поне това е отразено във фиша за начислено и изплатено БТВ. Считам, че във Вашият случай работодателят е направил опит да упражни правото си на удържки от трудовото възнаграждение, което е предвидено в чл. 272, ал. 1. т. 6 от КТ, а именно - осъществяване на ограничена имуществена отговорност на основание чл. 210 от Кодекса на труда.

Съгласно чл. 210 от КТ, за да упражни правото си да направи удържки на основание чл. 272, ал. 1. т. 4 от КТ, работодателят трябва да изпълни определени задължения, които са му вменени съгласно ал. 1 и ал. 2 на чл. 210 от Кодекса на труда.

На първо място работодателят със своя заповед трябва да предяви претенцията си за обезщетение за причинената му от работника вреда. Заповедта на работодателя трябва да описва както основанията за отговорността на работника, така и нейния размер. Фишът за изплатеното Ви БТВ само Ви информира за вече извършени от работодателя удържки, което, както споменах по-горе, е изрично забранено освен в случаите, предвидени в чл. 272, ал. 1 от КТ, а за всички останали случаи трябва да става само с Ваше съгласие.

Когато работодателят прави удържки на основание чл. 210 от КТ в случаите на ограничена имуществена отговорност, трябва преди това да бъде спазена процедурата, предвидена в чл. 210 от КТ, а именно:

Първо работодателят издава заповед, с която

ВЪПРОС: Работодателят ми налага имуществена санкция, като ми удържа 10 % от брутното трудово възнаграждение (БТВ). Това го разбирам от фиша за начисленото ми БТВ и удържаните суми, които са описани в него, от които е видно, че ми се удържа 10 % от трудовото ми възнаграждение за месеца. От този фиш не мога да разбера нито какво нарушение съм извършил, нито какви вреди съм причинил на работодателя си. Има ли право работодателят да ми налага такава имуществена санкция и да ми удържа част от заплатата по този начин? Ако няма право, как мога да се защита от такива действия?

определя основанията и размера на отговорността на работника или служителя. Ако вредата е причинена от ръководителя на предприятието, заповедта се издава от съответния по-горестоящ орган, а ако няма такъв - от колективния орган за управление на предприятието.

На второ място заповедта се издава от работодателя в определени срокове, а именно в едномесечен срок от откриването на вредата или от плащането на сумата на третото лице, но не по-късно от една година от причиняването ѝ, а когато вредата е причинена от ръководител или при извършване на отчетническа дейност - в тримесечен срок от откриването ѝ, но не по-късно от пет години от нейното причиняване. Тези срокове не текат, ако е образувано производство за осъществяване на пълна имуществена отговорност, докато производството е висящо. От описаното по-горе следва, че ограничената имуществена отговорност не може да се търси след изтичането на посочените по-горе срокове и ако тези срокове са изтекли, работникът може да се позове на изтекла погасителна давност, ако работодателят заведе иск за ограничена имуществена отговорност пред съда.

За да може да упражни правото си на удържки върху трудовото възнаграждение на работника и служителя, заповедта на работодателя на основание чл. 210, ал. 1 от КТ трябва да бъде връчена на работника, за да може той, ако желае, да има възможност да упражни правото си по ал. 3 на чл. 210 от КТ, а именно: **Работникът или служителят в 1-месечен срок от връчването на заповедта може да оспори писмено основанията или размера на отговорността. Ако работникът оспори писмено заповедта, работодателят не може да извършва удържки от трудовото му възнаграждение, а има право, ако желае, да предяви срещу него**

иск пред съда.

Съгласно чл. 210, ал. 4 от КТ само ако работникът или служителят не оспори писмено в едномесечен срок връчената му заповед за налагане на ограничена имуществена отговорност, основанията или размера на отговорността, описани в нея, едва тогава работодателят има право да извърши удържки съгласно чл. 272, ал. 1, т. 6 от КТ и без съгласието на работника, след като са спазени задължителните изисквания на чл. 210 от КТ, и да направи удържки от трудовото му възнаграждение.

От така описания от Вас случай, тъй като няма издадена и връчена предварително заповед за удържки от трудовото Ви възнаграждение за причинена от Вас вреда, считам, че има нарушение на императивни правни норми - чл. 272 от КТ и чл. 210 от КТ, поради което **работодаателят Ви е удържал неправомерно 10 % от брутното трудово възнаграждение.**

Вие имате право да се обърнете към Дирекция „Инспекция по труда“ по местоживеее. След като я сезирате, може да поискате от нея, тъй като работодателят неправомерно и в нарушение на чл. 272 и чл. 210 от КТ Ви е направил удържки от трудовото възнаграждение, Дирекцията да даде задължителни предписания на работодателя на основание чл. 404, ал. 1, т. 8 от КТ за отстраняване на нарушението, свързано с начисляване във ведомостите за заплати на сума, по-малка от сумата, която работодателят е изплатил на работника или служителя за извършената от него работа. Ако работодателят не изпълни предписанието на Дирекция „ИТ“, оттам могат да спрат дейността на предприятието до отстраняване на нарушението. Вие като работник може да се обърнете и към Районния съд, за да осъди работодателят да Ви изплати незаконно направените удържки. Срокът за предявяване на иска за неизплатени в цялост дължими трудови възнаграждения е тригодишен. При парични вземания изискуемостта се смята настъпила в деня, в който по вземането е трябвало да се извърши плащане по надлежния ред, и от този момент тече срокът, в който работникът може да си потърси парите си от съда до изтичането на тригодишната давност.

Справка: чл. 203, ал. 1 от КТ; чл. 210, ал.1, ал. 2, ал. 3 и ал. 4 от КТ; чл. 272 от КТ.

Димитър НАЙДЕНОВ
юрист ФСОГСДП

IN MEMORIAM

На 31 декември 2024 г. почина инж. Васил Маринков. Роден е на 01.01.1944 г. в с. Ваксево, Кюстендилска област. Завършва ВЛТИ през 1977 година. Има следдипломна квалификация по лесостроитство.

Инфо“ ЕООД, като консултира всички ключови етапи от изработването на редица от горскостопански планове. Участва в множество програми за обмяна на опит в Полша, Германия и Чехословакия. Целият професионален път инж. Маринков преминава в стремеж за въвеждане на добри практики и усъвършенстване на процесите на планиране и управление на зеленото богатство на България.

Поклон пред светлата му памет!

На 22 януари почина инж. Цветанка Владимировна Милошева.

Родена е на 21.06.1932 г. в Радомир, Пернишка област. През 1956 г. се дипломира във ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

Професионалният ѝ път започва в ГС - Айтос. През 1958 г. постъпва в ГС - Радомир, където работи последователно като плановик, началник ГТУ, лесничей и и.д. зам.-директор до пенсионирането си през 1990 година.

Част от нейната професионална съдба са масовите залесявания в Радомирския край и изпълнението на техническите проекти за борба с ерозията. По повод залесяването на 10-милионния декар гори в България е отличена със „Златна значка“, носител е на „Орден на труда“ - златен. Била е дописник в местни и национални издания и е автор на книгата за Радомирското горско стопанство „Столетието, което ни преобрази“.

Поклон пред светлата ѝ памет!

35 години Природен парк „Врачански Балкан“

История, традиции и природа - за хората

В навечерието на 2025 г. Природният парк „Врачански Балкан“ отбеляза своята 35-годишнина. Паркът е не само частица от природната красота на България, но и пример за успешно съчетаване на опазване на околната среда, развитие на туризма и ангажираност на местните общности. 35 години по-късно ПП „Врачански Балкан“ продължава да бъде вдъхновение за всички, които ценят природата и нейната неповторимост.

Водопад Скакля

Панорама на Вратцата

НАЧАЛОТО

На 21 декември 1989 г. със Заповед № 1449 на Комитета по опазване на околната среда при Министерския съвет е създаден Народен парк „Врачански Балкан“. През 2000 г. с влизането в сила на Закона за защитените територии Паркът е прекатегоризиран в „природен“. Природните паркове като защитени територии целят опазване на биологичното разнообразие, развитие на научните, образователните и рекреационните дейности, на туризъм и устойчиво ползване на природните ресурси при запазване на традиционните форми на поминък.

Със Заповед № 63 от 15 февруари 1996 г. на Комитета по горите към МС, е създадена Дирекция на Природен парк „Врачански Балкан“, която да управлява територията. На 29 март същата година са назначени и първите служители, макар че Дирекцията все още няма офис. От създаването си до момента администрацията се ръководи от инж. Николай Ненчев, а екипът на Парка се състои от 12 служители.

ГЕОГРАФСКО РАЗПОЛОЖЕНИЕ И БИОРАЗНООБРАЗИЕ

Територията на Парка е 28 803,9 ха, като включва Врачанската планина и масива на Лакатнишките скали. Паркът е втори по големина сред природните паркове в България.

Врачанският Балкан е сред основните карстови райони в страната, покрит с мощни пластове варовик и доломит. Това е причината за образуването на над 600 пещери и пропасти. Сред тях са няколко от най-дългите и дълбоките в България - Темната дупка на Лакатник, Барки 14, Барки 8, Беляр, Яворец, Пукоя, Хайдушката пропаст и много други. Най-посещаваният туристически обект е пещерата Леденика, която е сред първите благоустроени пещери в страната. В границите на Врачански Балкан попадат величествените скални отвеси на прохода Вратцата, най-високият непостоянен водопад в България и на Балканите - водопад Скакля (141 м), водопадите: Боров

Екип на ДПП „Врачански Балкан“

камък, Женската вода, Шопката, Медковски, Бигора както и множество разнообразни геоморфоложки образувания - скални игли, скални гъби, сипеи и други.

60 % от територията е покрита с гори, вкл. букови, дъбови и смесени широколистни и иглолистни. В границите на ПП „Врачански Балкан“ се срещат над 1000 вида висши растения, което представлява 28 % от българската флора. Уникални за територията са люспестото изтравниче и келереровия центрантус, а сред защитените растения са още ковачевият зановец, жълтият планински крем, велчевото плюскоавиче и кълбестата траунстенайра.

Фауната е представена от 1507 вида животни, в т.ч. 276 гръбначни и 1231 безгръбначни. Прилепите са представени с почти всички видове, обитаващи страната. Врачанският Балкан е важно място за гнездене на 120 вида птици, между които червен щъркел, белоопашат мишелов, скален орел, сокол скитник, пъстър скален дрозд, зелен кълвач и други. Над 170 вида са от Европейско природозащитно значение, а 157 вида са защитени от Закона за биологичното разнообразие. Природният парк

„Врачански Балкан“ е един от важните райони за пеперуди в България. Срещат се червен аполон, голям аполон, дневно пауново око, голям полумесец и други. Тук (в пещерата Темната дупка, гара Лакатник) се заражда биоспелеологията в България. В Темната дупка не само започват проучванията в тази област, но тя е и най-богатата на безгръбначна фауна пещерна система в България. Още през 1912 г. акад. Иван Буреш събира безгръбначни от пещерните галерии и описва няколко нови за науката вида. В пещерата са открити 90 вида пещерни организми (светломразец, многоножки, мамарци и др.), сред които има балкански, български и локални ендемити. Пещерата се обитава и от 11 вида прилепа.

Цялата територия на ПП „Врачански Балкан“ е част от Националната екологична мрежа „Натура 2000“. В неговите граници се намират резерватът „Врачански карст“ и няколко природни забележителности и защитени местности

РЕИНТРОДУКЦИЯ И ОПАЗВАНЕ НА ЦЕЛЕВИ ВИДОВЕ

Едно от най-значимите постижения на Дирекцията на Природния

парк „Врачански Балкан“ е възстановяването на популацията на лешоядите в района. През последните 20 години с постоянни усилия на български и чуждестранни екологични организации бяха създадени условия за завръщане на белоглавия и черен лешояд във Врачанската планина.

Тези птици в миналото са били част от местната екосистема, но постепенно са изчезнали в резултат от изграждането на необезопасена електропреносна мрежа, поставяне на отрови за хищници, браконьерство, изчезване на пасищното земеделие. Първите действия за възстановяването на вида започват през 2004 г., когато е изградена първата площадка за подхранване на лешояди. От 2009 г. започна да функционира голямата адаптационна волиера за повторно въвеждане в природата на белоглави лешояди. Тук от 2010 до 2020 г. бяха освободени над 50 белоглави лешояда. От 2015 г. този вид вече гнезди в Парка и увеличава своята численост. През 2020 - 2021 г. от адаптационната клетка бяха освободени в природата и 20 черни лешояда. През 2024 г. се излюпи първото от пещерите на най-атрактивния вид - брадатия лешояд.

Планинският кеклик е друг важен вид, за който ДПП полага многогодишни грижи. Видът е балкански ендемит, който изключително трудно се размножава в изкуствени условия. С помощта на експерти беше разработена специална методология за размножаване на птиците в полуестествени условия. Благодарение на отглеждането на кеклици във волиера, събирането на яйца и тяхното успешно излюпване, ежегодно в природата се освобождават около 100 възрастни птици.

РАБОТА С ДЕЦАТА - ЗЕЛЕНОТО БЪДЕЩЕ НА БЪЛГАРИЯ

Една от най-важните мисии на Дирекцията на Природния парк е да възхвали младото поколение да цени и опазва природата. В Природозащитния център „Натура“ и Младежки еколагер в с. Очиндол всяка година се провеждат образователни инициативи за деца, включително екоуроци, изложби, конкурси, творчески работилници и зелени училища

сред природата. В Дирекцията на парка работят обучени горски педагози, които провеждат редица инициативи съвместно с доброволци и структури на Северозападното държавно предприятие - Враца. През последните години част от образователните събития станаха ежегодни и се превърнаха във важен елемент от културния живот на Враца. Всяка година децата с нетърпение очакват провеждането на събитията „Нощ на прилепите“, „Горско състезание“, „Лесовъд за един ден“ и летните планински преходи. Над 3000 деца годишно посещават Природозащитния център „Натура“, където се предлагат и различни обучителни модули. През изминалата година беше поставен акцент на обученията за превенция от пожари.

ЕВРОПЕЙСКИТЕ ПРОЕКТИ - МОСТ КЪМ УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

През годините Дирекцията на Природния парк успешно участва в редица европейски проекти, които подпомагат опазването на природата и развитието на устойчив туризъм. Сред тях са инициативи, финансирани по програма LIFE, Оперативна програма „Околна среда“, Interreg V A, от Фондация „Америка за България“ и много други.

Благодарение на внимателно подготвените и изпълнени проекти Дирекцията на парка подобри техническата и туристическата инфраструктура в планината. Успешни примери за това са ремонтът на училището в с. Очиндол и превръщането му в Младежки еколагер, построяването на нов посетителски център в с. Лютиброд и на административната сграда за управлението на Парка, създаването на модерна система за ранно оповестяване на пожари с 3 противопожарни кули, изграждането на заслони и тематични пътеки. Благодарение на европейските средства бе издадена поредица от научно-популярни книги за флората, фауната, гъбите, лечебните растения и орхидеите в ПП „Врачански Балкан“. Информация за всички дейности на Парка, както и много рекламни, информационни и научни материали са качени на интернет сайта на парка - www.vr-balkan.net

Оля ГЕНОВА
ст. експерт „Връзки с обществеността и образователни програми“

Волиера

Занимания по горска педагогика с Оля Генова

Келереров центрантус

Заслон